

Mérgeзések az utolsó témakör, amivel még foglalkoznunk kell. A nemzetközi és a hazai statisztikai adatokat figyelembe véve, elengedhetetlen feladat, hogy a különböző mérgeзések ellátását mind nagyobb körben ismertté tegyük.

Mit jelent a mérgeзés? A szervezet számára mérge lehet minden olyan anyag, amely kis mennyiségben a szervezetbe jutva, különböző hatásával a szervezet életfolyamatait átmenetileg vagy véglegesen megzavarja. A folyamat lehet visszafordítható vagy visszafordíthatatlan.

Halmazállapotuk szerint a mérgek, lehetnek szilárd, folyékony és légnemű anyagok. A mérgeзés lehet szándékos (pl. öngyilkosság, gyilkosság), vagy lehet baleset (háztartási, vagy foglalkozási balesetek).A mérge különböző módon juthat a szervezetbe: bőrön át, légutakon, emésztőrendszeren, érpályán keresztül, vagy akár a szem kötőhártyáján át is. Azt a helyet ahol a mérge a szervezetbe kerül behatolási kapunak nevezzük. A mérgeзés súlyosságát több tényező is befolyásolja: a hatóanyag mérgezőképessége, mennyisége, töménysége, halmazállapota valamint az eltelt idő és az egyén egészségi állapota, és életkora.

A mérge a szervezetbe jutását követően, beindul a védekező mechanizmus:

- *a szervezet igyekszik a további mérgeanyag bejutását megakadályozni*, pl. gázmérgeзésnél a hangrész görcse, szembe került mérge esetén a szemhéjgörcs, gyomorba került mérge esetén hányinger, hányás formájában.
- *igyekszik eltávolítani a mérgeanyagot*: légutak esetén köhögés tüszögés, szembe kerüléskor könnyezés, bőrnel a fokozott verejtékezés, emésztőrendszerel hányás hasmenés, valamint a fokozott vizeletelválasztás is ezt szolgálja.
- a vérkeringésbe jutott mérgeanyagot a szervezet *igyekszik lebontani átalakítani kevésbé mérgező vegyületté*
- a keringésből kivonja a mérget és a bőrben, csontokban raktározza

Mérgeзés esetén vagy annak gyanúja esetén az elsősegélynyújtónak gyorsan kell cselekedni. Teendők:

- **azonnal mentőt kell hívni! Műszaki mentést is kérni szükség esetén** pl. gázmérgeзés!
- **biztonságos környezet kialakítása!** gázmérgeзés esetén csak védőfelszereléssel szabad próbálkozni, kimenteni.
- gyors állapot felmérés, **légzés-keringés vizsgálata**
- **ha a beteg állapota megengedi felderíteni mi volt a mérge, hogyan jutott be a szervezetbe.**
- **a mérge további bejutását megakadályozni!** pl. ha ruhája átitatódott a mérgegel eltávolítani, bőrét lemosni.
- **a szervezetbe jutott mérget eltávolítani pl. hánytatással, közömbösítéssel, szemből kimosással**
- **folyamatos megfigyelés**
- **öngyilkossági szándéknál, ha eszméleténél van, ne tudjon ismét próbálkozni**

Gázmérgeзések

A légutakon kerül be a szervezetbe, csökkenti a vér oxigénszintjét, fulladást gégefedőgörcsöt okoz!

- **szén-monoxid mérgeзés:** színtelen szagtalan a levegőnél könnyebb gáz. Tökéletesen égéskor keletkezik, pl. kipufogógáz, széngáz, földgázfűtésű berendezéseknél.
 - Panaszok: lüktető fejfájás, szédülés, hányinger. Súlyosabb esetben, nehézlégzés, izomgyengeség, zavartság, eszméletvesztés, görcsrohamok.
- **szén-dioxid mérgeзés:** leggyakoribb ősszel a borospincékben a must forrása idején. A szén-dioxid a levegőnél nehezebb ezért a pincék alsóbb rétegeit tölti ki.
 - Tünetei: kb 4-5%-os CO₂ tartalomnál, ami kis mennyiséget jelent, légzőközpont izgalma alakul ki ami köhögésben nehezített nyilvánul meg.

Nagyobb töménység kb. 20%, esetén bénítja a légzőközpontot, ami halálhoz vezet

- **Klórgházmérgezés: háztartási baleseteknél** fordul elő leggyakrabban (sósav, hypo összekeverése). Az így keletkezett klórgházt belélegezve a nyálkahártyán sósav keletkezik. Ez gégefedő és hörgőgörcsöt okozhat. Tüsszög, folyik a nyála, égő csípő érzése van légutakban.

Ellátás: Mentő + műszaki mentés. Csak akkor megyünk be ha az ránk nézve biztonságos! Szellőztetés, kereszthuzat, sérült kimentése, nyugalomba helyezése, ha szükséges újraélesztés!

Gyógyszermérgezés

Leggyakrabban *öngyilkossági szándék, de lehet véletlen túladagolás* is. Egyes gyógyszerek egymás mellékhatását felerősítik vagy gyengítik. A hatás mindig a hatóanyagtól függ, a mérgezés tünetei is változóak. Leggyakrabban légzési elégtelenség, szívritmuszavar jelentkezik.

Teendő: állapotának felmérése, mentőhívás! Ha eszméleténél van és rövid idő telt el hánytatással lehet próbálkozni.

Tilos hánytatni az eszméletlen beteget és a marószert (sósav, hypo ,domesztosz) ivott beteget.

Mérgezéseket okozhat még:

- *drog túladagolása:* idegrendszeri tüneteket okoz, légzési nehézséget, görcsrohamokat eszméletlenséget. Azonnal mentő!
- *Alkohol:* akár alkoholisták körében is előfordulhat, vagy fiataloknál. Tünetek: az alkohol az idegrendszeren át fejti ki hatását. Az elfogyasztott alkohol mennyiségének függvényében megkülönböztetünk:
 - enyhe alkoholos állapotot: arc kipirult, szeme csillog alkoholszagú a lehelete, egyensúlyzavara van. Szapora pulzus, gyakori vizeletürítés, bőbeszédűség vidám hangulat a jellemző.
 - részegség állapota: kezdi elveszteni az önkontrollját, beszéde trágár, enyhe agresszió, nyugtalanság jellemzi. Beszéde akadozó járása bizonytalan.
 - Alkoholmérgezés: ingerekre nem reagál, légzése felületessé válik, Tónustalanná válhat ami légutak elzáródását okozhatja. A lehűlés veszélye fenyegeti, mert az alkohol hatására az erek kitágulnak amely fokozott hőleadáshoz vezethet.

A teendő mindig a mérgezés stádiumától függ. állandó felügyeletet igényel, állapotától függően kell cselekedni, ha eszméletlen stabil oldalfekvés, ha szükséges újraélesztés, mentő! Fontos a melegen tartása! Ha lehetséges, próbáljuk itatni vízzel. csak akkor, ha biztonságosan le tudja nyelni!

- *marószerek:* bőrön keresztül is bekerülhetnek, vagy, esetleg szájon át. Súlyossága függ a töménységétől, bejutás módjától. Ha bőrre, szembe kerül, azt folyóvízzel lemossuk. Ha viszont lenyelte **TILOS HÁNYTATNI!** Próbálkozzunk pár korty vízzel, és ha tud nyelni, itassuk vízzel, vagy tejjel!
- *Gombamérgezések:* nagyon gyakori eset, főleg ha nem vizsgáltatták meg gombaszakértővel! A gombamérgetések lappangási ideje változó 15 perctől 24 óra is lehet a tünetek megjelenése. Ez leginkább a gomba méreganyagától függ. A gyomorból a gomba lassan jut tovább ennek oka a gomba szerkezete, ezért akár több órával a fogyasztása után is lehet próbálkozni hánytatással. Gombamérgezés esetén kórházi ellátásra van szüksége. Mentőt hívunk!
 - Panaszok: nyálfolyás, verejtékezés, szájszárazság, hányinger, hányás, hasi görcs, hasmenés, izomgyengeség, izomgörcs. Néha nyugtalanság, hallucinálás.
- *Ételmérgezés:* a méreganyag az élelmiszerben van, vagy baktérium által termelt méreg /toxin/ okozza. Oka a helytelenül elkészített étel, főleg a húsok. Lappangási ideje 1-12 óra.

- Tünetei: gyomorgörcs hányinger, hányás, hasmenés, később ezek miatt kiszáradás gyengeség izomgörcs. A panaszok elmúltával néhány napos koplalás után az állapot rendeződni szokott, ellenkező esetben orvoshoz kell fordulnia.

Feladat:

Válaszolj az alábbi kérdésekre!

- 1. Mit jelent a mérgezés?**
- 2. Mérgezés esetén melyek az elsősegélynyújtó teendői?**
- 3. Milyen formáit ismerjük a gázmérgezéseknek?**
- 4. Ismertesd gyógyszermérgezés során az elsősegélynyújtó teendőit!**
- 5. Milyen lehetőségei vannak az elsősegélynyújtónak alkoholmérgezés esetén?**
- 6. Melyik mérgezési formánál tilos a hánytatás?**
- 7. Sorold fel a gombamérgezésre utaló tüneteket!**

Kedves Tanulók!

Nagyon sajnálom, hogy alig van néhány ember, aki rendszeren dolgozik. Eddig nem írtam be az egyeseket, de ma beírom mindenkinek aki a második félévben nem dolgozott.

Jó munkát kívánok! Márti néni